

nađene na prostranom terenu prekrivenom snijegom). Zima je stigla, gledaju se direktni prijenosi iz susjedne nam zemlje Rumunjske. Istina, čini se, bježi s vlastitog Mitinga u svoje nemjesto (u-topos), a mi se prisjećamo okruglog stola održanog 25. studenog u Banjaluci...

Istina umjetničkog djela i istina odnosa u-p-i i dalje uporno izmiče našoj spoznajnoj moći i jeziku, opire se. U vrijeme pisanja ovog osvrta na izložbu, ona je još otvorena. Ta je istina načelno otvorena, a izložba samo do 7. siječnja 1990. Ovaj će tekst, vjerojatno, biti objavljen tek nakon zatvaranja izložbe na koju referira. I zato će biti bolje da ga ne zaključimo, da radije ostavimo po strani ili otvorenom diskusiju o sklopu naznačenih trans-estetičkih pitanja. Moguću analizu rasprave održane na spomenutom okruglom stolu ostavimo za drugu priliku.

Kakav je odnos između "ručnih bombi" proizvedenih od umjetnika te izloženih u Galeriji i "pravih" bombi na bojnopolju zvanom "društveni kontekst"?

Što je to umjetnost (*Was ist Kunst*), a što zbilja (*Die Wirklichkeit*)

Stanko Špoljarić

XXV. zagrebački salon

Ovogodišnji Zagrebački salon svojim značajnim proširenjem prekinuo je nizanje salonâ na kojima se sve odvijalo prema predviđanjima. Bile su to korektne izložbe koje su samo donekle davale pravu sliku likovnih zbivanja u Hrvatskoj. Nova sretna koncepcija i s pozivima autorima digla mu je nivo kvalitete, a stvaraoci iz drugih republika i iz inozemstva (Austrije, Italije, Njemačke) učinili su Salon raznolikijim, zanimljivijim. Više od 300 autora s više od 500 djela tvore izložbu koja nije lako savladiva za kritičare. Stvara ugodan zamor zbog brojnosti poetika, raspona likovnih interesa, rješenja i naznačenih mogućnosti. Teško ju je svesti unutar nekoliko eventualno dominantnih struja, jer je žiri Salona pokazao dosta sluha za raznolikost stavova, nije postavljao granice - poštivao je i ostvarenja koja koketiraju s tradicionalnim ali su obogaćena suvremenim senzibilitetom, pokazao sklonost eksperimentu, još jednom potvrdio vrijednost iskaza svojevrstnih klasika suvremene umjetnosti a širom otvorio vrata i onima koji su tek na putu potvrđivanja ali su u posljednje tri godine (od posljednjega slikarskog, kiparskog, grafičkog salona) pokazali svoj zavidan likovni potencijal. Istina, katkad je žiri bio odviše blagonaklon prema ostvarenjima koja baš i nemaju umjetničko pokriće, i dok je s pravom prihvaćao primjere likovne agresivnosti, vrlo je teško propuštao djela slikarskog intimizma.

Salon je susret generacija - onih možda umornih, odviše rutiniranih ali ne bez bar ponekad iskričavih rješenja koja su spoj nataloženog iskustva i umjetničke vitalnosti, i onih što ne robuju nikakvim kalupima, što osvajaju svježinom u djelu gdje se sve silnice logično spajaju. Ima i primjera nedorečenosti (ali manje) ili osluškivanja aktualnih strujanja svjetske umjetnosti. Uostalom, nije ni moguće ni potrebno stvarati salon koji bi bio nekakav geto domaćih umjetničkih kretanja: težnja čistunstvu ili takvom načinu koji bi branio potpunu samosvojnost izraza dovela bi do dokinuća takve priredbe. Dobro znamo koliko je suvremena umjetnost i heterogena i silno povezana, prepuna međusobnih utjecaja i prožimanja; velike skupne izložbe na različitim točkama svijeta i ne razlikuju se mnogo. Naš Salon svojom ambicioznom razradom nije više puko nizanje djela: postao je pravi sajam umjetnosti, gotovo velesajam u pozitivnom smislu, pamtljiv likovni događaj koji mora privući iole zainteresiranog promatrača, i koji sretno i spretno izbjegava da postane prenaplašena prezentacija nekog trenda. U stvaranju križaljke dojmljivijeg na Salonu krije se više opasnosti: da se isticanjem nekolicine nepravedno zaobiđu oni ne manje snažna izraza, ali i da se proširenjem liste osvrta na izložbu pretvori u svojevrstan imenik. Ipak svakako treba spomenuti nagrađene. Dobitnik Velike nagrade međunarodnog žirija Austrijanac Werner Anger predstavljen je djelom zanimljivog sraza geometrijske jasnoće nosećih oblika i formi stanovite anegdotalnosti, sraza materijala i prostornih odnosa posebne napetosti, zapravo ambijenta naglašene znakovitosti. Ambijent oblikuje i nagrađena Marija Ujević s duhovitom

interpretacijom "Doručka na travi", s prisjećanjem na čuvenu sliku. Žiri je zamijetio i Nives Kavurić-Kurtović, s njezinim poznatim formama slobodnog toka linije i karakteristične silhuete, koja skladanjem bjelinom ispunjava svoje prostirke, nasuprot također nagrađenom Milivoju Bijeliću koji adiranjem geometrijskih oblika gradi plohu bogate likovne sadržajnosti oslobođenu svake pričljivosti. Pripadnici su te nove geometrije, inače posebno zanimljivog segmenta Salona, i Nina Ivančić, Dean Jokanović, Dušan Jurić, Edita Schubert, Zlatko Šimunović. Po odricanju od asociranja predmetnog srodni, no po isticanju bogate strukture površine, najčešće monokromno razriješene, različiti jesu gost iz Austrije Georg Held i Josip Jerković. Kao predstavnike nefigurativnih tendencija valja istaći Joška Eterovića, Gorana Fruka, Vatroslava Kuliša, Blagoja Manevskog. Suvremeni pejzažizam nosi različite stilske odrednice, dokida potanku deskriptivnost, pa je više očitovanje karaktera i atmosfere predložka uvjerljivo preneseno i kod Eugena Kokota, ili Quintina Bassanija i slikara starije generacije Svetozara Domića. Ugođajnost bliska metafizičkom čitljiva je kod Jordana, Lapuha, Čizmića. Novoj figuraciji s velikim rasponom rješenja pripada Nada Falout, Milun Garčević, Jasenka Leontić, s notom dakako nadrealnog Kulmer ili ekspresionističkim nabojem Rudi Labaš. Svoj visok doseg i osebnost poetike potvrdili su Đuro Seder,

Boris Švaljek, Ivo Šebalj, Nenad Opačić, Marijana Muljević. Ovogodišnji Salon znatno je bogatiji skulpturom, koja se sve više vraća tradicionalnim, solidnim materijalima, a trošni, odbačeni predmeti sve se rjeđe pojavljuju kao elementi skulpturalne kombinatorike. Trajnost sugerira Vulas svojim ritmiziranim vertikalnim blokovima; vertikalna je i osnova kompozicije u Petra Barišića, koji unosi promjenljivost izgleda mobilnošću pojedinih segmenata; čistu vertikalnu marno obrađenog materijala nalazimo kod Slavomira Drinkovića. Podsjećanje na iskonsku snagu Mediterana uočit ćemo kod Kuzme Kovačića, odmjereno povezivanje "lisnatih formi" kod Šime Perića, a originalnu intervenciju na industrijskom proizvodu kod Stevana Luketića. Milena Lah unosi transcendentalnu notu u svoje "Miljokaze", a Ratko Petrić, uz zavidne skulptorske domete, ne izostavlja ni satirički žalac.

U grafici se svojim visokim standardom potvrđuju Fadil Vejzović, Dubravka Babić ili, crtežem, Ante Kuduz, Ivan Lovrenčić. Brojne instalacije nisu tek puki dodatak Salona. Od zanimljivijih spomenimo one Jurice Puhalovića, Dube Sambolec, Gorana Štimca i uvijek intrigantne Vlastice Delimar. Ovogodišnji je Salon bez sumnje dobar iskorak iz pomalo okoštale ranije forme te smotre; ta je izložba dojmljiva po nizu visokih pojedinačnih dosega i pravo mjesto konfrontacija.